

Román
o lásce, předcích, dějinách
a osudových zvratech

NÁVRAT DOMŮ

Yaa Gyasi

**Světový
bestseller**

MLADÁ FRONTA

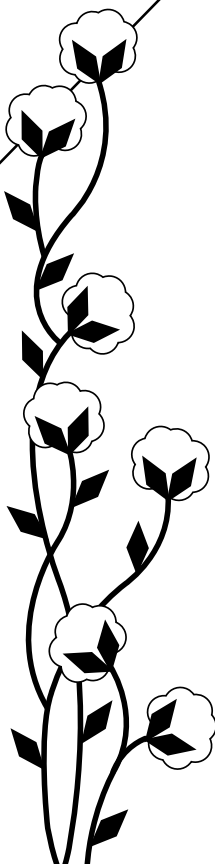
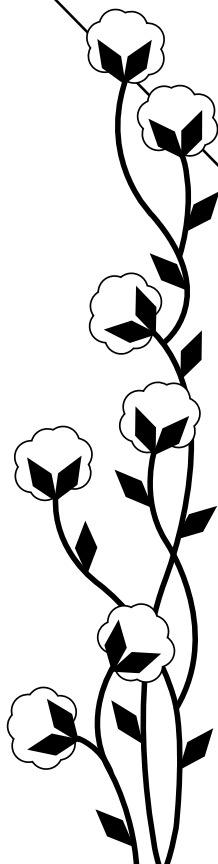
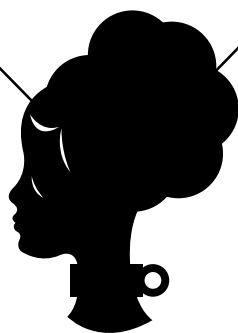
MLADÁ FRONTA

Návrát domů

Yaa Gyasi

NÁVRAT DOMŮ

Yaa Gyasi

Mladá fronta

Přeložila Petra Diestlerová

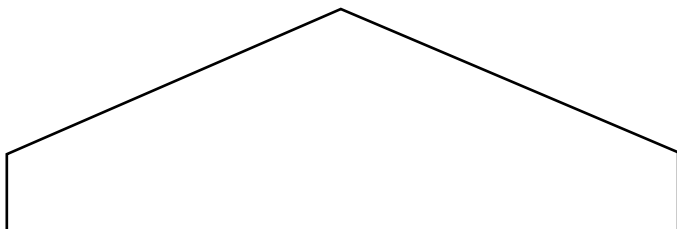
Copyright © 2016 by YNG Books, Inc.

All rights reserved.

Translation © Petra Diestlerová, 2016

Grateful acknowledgment is made to Alfred Music and Hal Leonard Corporation for permission to reprint lyric excerpts of „I Loves You, Porgy“ (from „Porgy and Bess“). Words and music by George Gershwin, DuBose and Dorothy Heyward, and Ira Gershwin. Copyright © 1935, renewed by Ira Gershwin Music, DuBose and Dorothy Heyward Memorial Fund Publishing, George Gershwin Music, Nokawi Music, and Frankie G. Songs. All rights on behalf of Ira Gershwin Music administered by WB Music Corp. All rights for Nokawi Music administered by Imagem Sounds. All rights for Frankie G. Songs and DuBose and Dorothy Heyward Memorial Fund Publishing administered by Songs Music Publishing. All rights reserved. Reprinted by permission of Alfred Music and Hal Leonard Corporation.

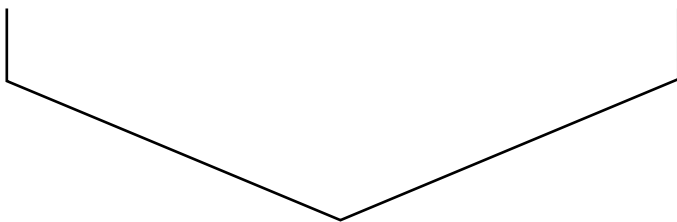
Pro mé rodiče a bratry

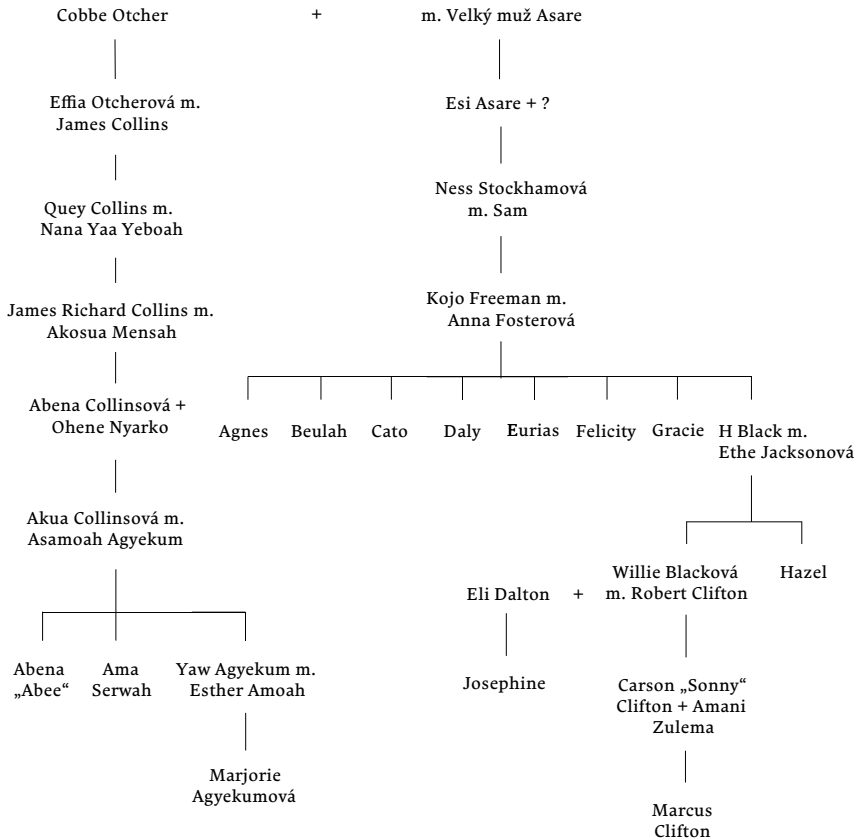
Abusua te se kwaɛ: se wo w akyire a wo hunu se ebom;
se wo ben ho a na wo hunu se nnua no bia sisi ne
baabi nko.

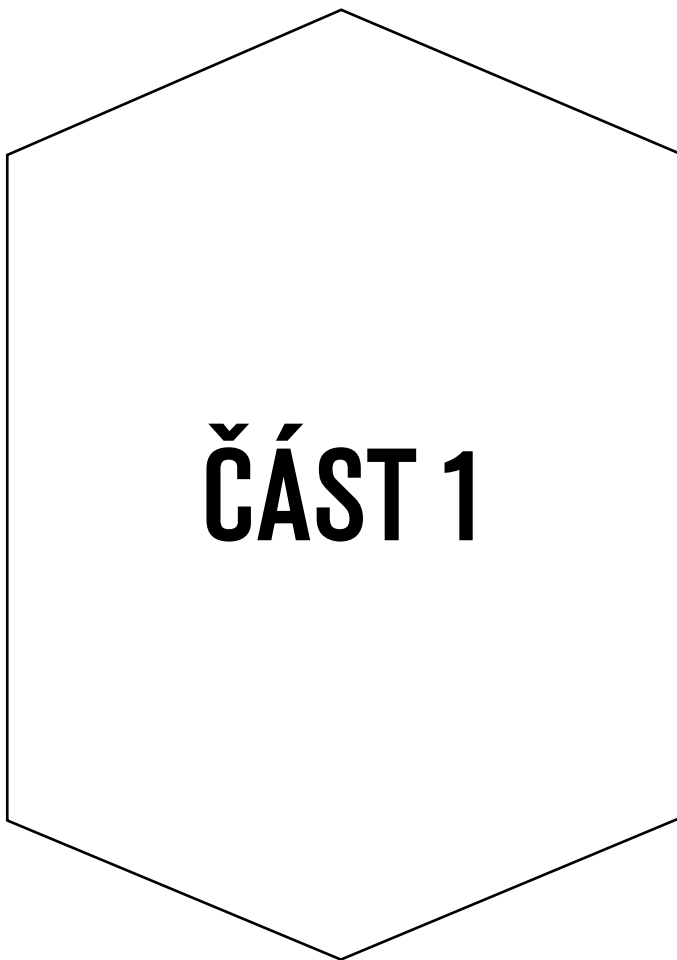
Rodina je jako les: když jste venku,
zdá se hustý, když jste uvnitř, vidíte,
že každý strom má své místo.

(akanské přísloví)

Maame

ČÁST 1

Effia

Tu noc, kdy se Effia Otcherová narodila do pižmového dusna země Fantů, zuřil v lesích těsně za usedlostí jejího otce požár. Šířil se rychle, celé dny si razil cestu. Živil se vzduchem, přespával v jeskyních a skrýval se ve stromech; žhnul, spaloval a stravoval, neohlížel se na zkázu, kterou za sebou zanechával, dokud nedorazil k jedné ašantské vesnici. Tam zmizel a splynul s nocí.

Effiin otec, Cobbe Otcher, zanechal svou první manželku Baabu s novorozenětem a šel si prohlédnout škody na svých jamech, nejvzácnější plodině, široko daleko známé tím, že dokáže uživit hladové krky. Cobbe přišel o sedm jamů a každou tu ztrátu vnímal jako ránu zasazenou vlastní rodině. Věděl, že vzpomínka na požár, který žhnul a poté zmizel, bude pronásledovat jeho, jeho děti a děti jeho dětí tak dlouho, dokud jeho rod přetrvá. Když se vrátil do Baabiny chýše a našel tam Effii, dítě zrozené z nočního požáru, jak křičí na celé kolo, řekl: „O tom, co se dneska stalo, už nebudeme nikdy mluvit.“

Vesničané začali říkat, že dítě se zrodilo z ohně, a proto Baaba nemá mléko. Effii kojila Cobbeho druhá manželka, která před třemi měsíci porodila syna. Effia se nechtěla přísát, a když to konečně udělala, její ostré dásničky trhaly kůži kolem bradavek té ženy natolik, až se začala bát dítě krmit. Effia kvůli tomu hubla, stávala se z ní pouhá kostřička potažená kůží, připomínající drobného ptáčka, s velikou černou dírou úst, z nichž se dral hladový křik rozléhající se celou osadou dokonce i ve dnech, kdy se ho Baaba snažila ze všech sil utišit a zakrývala nemluvněti ústa drsnou dlaní své levé ruky.

„Miluj ji,“ nakázal Cobbe, jako by láska byla nějaký prostý čin, jako zvednout jídlo z plechového talíře a vložit si ho do úst. V noci Baaba snila o tom, že dítě zanechá v temném lese, aby s ním bůh Nyame naložil, jak uzná za vhodné.

Effia rostla. V létě, kdy měla třetí narozeniny, se Baabě narodil první syn. Chlapec dostal jméno Fiifi a byl tak tlustý, že ho někdy,

když se Baaba nedívala, Effia kutálela po zemi jako míček. Ten den, kdy ho Baaba dala Effii poprvé pochovat, ho holčička nešťastnou náhodou upustila. Nemluvně dopadlo na zadeček, překulilo se na břicho a rozhlédlo se po všech přítomných, nejisté, jestli by se mělo rozbřečet, nebo ne. Rozhodlo se neplakat, ale Baaba, která mezitím míchala *banku*, zvedla vařečku a naplácala s ní Effii na holý zadek. Pokaždé, když se vařečka zvedla z dívčina těla, zanechávala po sobě horké lepkavé kousky bílého těsta, které se jí vpalovaly do kůže. Když s tím Baaba skončila, byla Effia pokrytá boláky, ječela a plakala. Fiifi se ze země, kde se převaloval na břichu hned sem, hned tam, díval na Effii očima velkýma jako talíře, ale nevydal žádný zvuk.

Když se Cobbe vrátil domů a zjistil, že jeho další ženy ošetřují Effii rány, okamžitě pochopil, co se stalo. S Baabou se hádali dlouho do noci. Effia je slyšela přes tenké stěny chýše, kde ležela na zemi a propadala se do horečnatého spánku a opět se z něj vytrhávala. V jejím snu byl Cobbe lev a Baaba strom. Lev vyrval strom ze země, z níž vyrůstal, a pak s ním o ni udeřil. Strom zvedl větve, aby se ochránil, a lev je jednu po druhé ulámал. Strom povalený na zem začal plakat červené mravence a ti putovali dolů drobnými prasklinkami v jeho kůře. Shromáždili se v měkké hlíně u horní části kmene.

A tak začal ten kolotoč. Baaba tloukla Effii. Cobbe tloukl Baabu. V době, kdy Effia dosáhla deseti let, dokázala odříkat příběh každické ze svých jizev. Léta roku 1754, kdy jí Baaba rozbíjela o záda jamy. Jara roku 1757, kdy jí Baaba rozdrtila kamenem levou nohu a zlomila jí palec tak, že nyní navždy ukazoval stranou od ostatních prstů. Za každou jizvu na Effiině těle se objevila doprovodná jizva na tom Baabině, ale to matce nebránilo bít dceru a otci bít matku.

Všechno ještě zhoršila Effiina rozkvétající krása. Ve dvanácti jí narostla ňadra, dva hrbolky, které jí vyrašily na hrudi, měkké jako dužina manga. Muži ze vsi věděli, že zakrátko bude následovat první krev, a čekali na šanci požádat Baabu a Cobbeho o její ruku. Začaly přicházet dary. Jeden muž stácel lepší palmové víno než kdokoli jiný z osady, ale další zase nikdy nevytáhl rybářské síť bez úlovku. Cobbeho rodina hodovala díky Effinu propukajícím ženství. Jejich břicha a ruce nebyly nikdy prázdné.

V roce 1763 se Adwoa Aidoová stala první dívkou z vesnice, kterou si namluvil britský voják. Měla světlou kůži a ostrý jazýček. Ráno si po koupeli vtírala do celého těla bambucké máslo, i pod ňadra a mezi nohy. Effia ji moc dobře neznala, ale jednoho dne, když ji Baaba poslala do chýše té dívky s palmovým olejem, ji spatřila nahou. Kůži měla kluzkou a lesklou, vlasy královské.

Když ten běloch přišel poprvé, Adwoina matka požádala Effiiny rodiče, aby ho provedli po vesnici, než se na něj Adwoa připraví.

„Můžu jít taky?“ zeptala se Effia a rozběhla se za rodiči, když odcházeli. Jedním uchem slyšela Baabino „ne“ a druhým Cobbeho „ano“. Otcovo ucho vyhrálo a zakrátko Effia stála před prvním bělochem, kterého v životě spatřila.

„Rád tě poznává,“ řekl tlumočník, když bílý muž podával Effii ruku. Nepřijala ji. Místo toho se schovala za otcovou nohou a odamtud po něm pokukovala.

Oblečený byl v kabátě s lesklými zlatými knoflíky uprostřed, který se mu napíнал přes pupek. Obličej měl rudý, jako by jeho krk byl hořící pařez. Tučný byl úplně všude a na čele i nad holými rty mu vyrážely velké krupěje potu. Effia si ho představila jako dešťový mrak: bledý, mokrý a beztvary.

„Prosím, rád by viděl vesnici,“ řekl tlumočník a všichni vykročili.

Nejdřív se zastavili u Effiiny usedlosti. „Tady bydlíme,“ řekla bělochovi a on se na ni tupě usmál, zelené oči zahalené v mlze.

Nerozuměl jí. Dokonce ani poté, co s ním promluvil tlumočník, pořád nerozuměl.

Cobbe držel Effii za ruku, když s Baabou prováděli bělocha usedlostí. „Tady, v téhle vesnici,“ vysvětloval Cobbe, „má každá manželka vlastní chýši. Tam bydlí se svými dětmi. Tu noc, kdy na ni přijde řada, aby byla s manželem, jde muž za ní do její chýše.“

Bělochův pohled se během překladu vyjasňoval. Effia si náhle uvědomila, že se začal dívat novými očima. Hlína na stěnách chýše, sláma na střeše, konečně je doopravdy viděl.

Dál procházeli vesnicí a ukazovali bělochovi náves, malé rybářské lodky z vydlabaných kmenů, které si muži nosili s sebou, když chodili těch pár mil k pobřeží. Effia se taky nutila dívat se novými očima. Vníkala vítr provoněný mořskou solí, když se dotýkal chloupků

v jejím nose, cítila kůru palmy stejně pronikavě, jako by ji škrábala, viděla sytou, temně rudou barvu jílu, který je obklopoval.

„Baabo?“ ozvala se Effia, jakmile od nich muži trochu poodešli.
„Proč si Adwoa vezme toho muže?“

„Protože tak rozhodla její matka.“

Za pár týdnů se běloch vrátil, aby vyjádřil úctu Adwaině matce, a Effia se přidala k ostatním vesničanům, kteří se přišli podívat, co přinesl. Předal cenu za nevěstu ve výši patnácti liber. Ašanti donesli na zádech zboží z Pevnosti. Cobbe přinutil Effii, aby zůstala stát za ním, když se dívali, jak sluhové přinášejí látky, proso, zlato a železo.

Když se vraceli ke své usedlosti, odtáhl Cobbe Effii stranou a své manželky a další děti nechal jít napřed.

„Chápeš, co se právě stalo?“ zeptal se jí. V dálce Baaba vzala Fii-fiho za ruku. Effiinu bratrovi bylo teprve deset, ale už dokázal vysplhat na palmu jen za pomoci holých rukou a chodidel.

„Ten bílý muž si přišel pro Adwou,“ řekla Effia.

Její otec přikývl. „Bílí muži žijí v Pevnosti v místě, kterému říkají Cape Coast. Tam si s našimi lidmi vyměňují zboží.“

„Jako proso a železo?“

Otec jí položil ruku na rameno a políbil ji na čelo, těsně pod vlasy, ale když se narovnal, výraz v jeho očích byl ustaraný a odtažitý. „Ano, dostáváme železo a proso, ale musíme jim dát něco na oplátku. Ten muž přišel z Cape Coast, aby se s Adwoou oženil, a přijdou další jako on a odvedou si naše dcery. Ale s tebou, moje milá, mám větší plány než tě nechat, abys žila jako manželka nějakého bělocha. Ty se oženíš s mužem z naší vesnice.“

Právě v tu chvíli se Baaba ohlédla a Effia zachytila její pohled. Baaba se zaškaredila. Effia pohlédla na otce, aby zjistila, jestli si toho všiml, ale Cobbe neřekl nic.

Effia věděla, koho by si ráda vzala za muže, a upřímně doufala, že její rodiče zvolí toho samého. Abeeku Badu byl předpokládán nástupce náčelníka vesnice. Byl vysoký, kůži měl tmavou jako pecku z avokáda a velké ruce s dlouhými štíhlými prsty, kterými kolem sebe švihal jako blesky pokaždé, když promluvil. Navštívil jejich usedlost za poslední měsíc už čtyřikrát a v tomhle týdnu se měli s Effií podělit o jídlo.

Abeeku přivedl kozu. Jeho sluhové donesli jamy, ryby a palmové víno. Baaba a ostatní manželky přiložily na ohniště a ohřály olej. Vzduch byl prosycený vůněmi.

To ráno Baaba zapletla Effii vlasy. Do dvou dlouhých copů, jednoho na každé straně hlavy, s pěšinkou uprostřed. Vypadala s nimi jako beran, silná a umíněná. Effia si naolejovala nahé tělo a do uší si dala zlato. Seděla při jídle naproti Abeekuovi a těšila se z jeho kradmých uznalých pohledů.

„Byl jsi na Adwoině obřadu?“ zeptala se Baaba, jakmile byli všichni muži obslouženi a ženy se konečně pustily do jídla.

„Ano, ale jenom krátce. Škoda že Adwoa odchází z vesnice. Byla by z ní dobrá manželka.“

„Budeš pracovat pro Brity, až se staneš náčelníkem?“ otázala se Effia. Cobbe i Baaba se na ni ostře podívali a ona svěřila hlavu, ale když ji zase zvedla, zjistila, že se Abeeku usmívá.

„My pracujeme s Brity, Effie, ne pro ně. Tomu se říká obchod. Až se stanu náčelníkem, budeme pokračovat stejně jako dřív a dělat prostředníky při obchodech mezi Ašanty a Brity.“

Effia přikývla. Nebyla si úplně jistá, co to znamená, ale z výrazů svých rodičů pochopila, že by měla být radši zticha. Abeeku Badu byl první muž, s nímž ji seznámili. Effia si zoufale přála, aby o ni stál, ale ještě nevěděla, co je to za muže a jakou ženu si žádá. Ve své chýši se mohla otce nebo Fiifího zeptat, na cokoli ji napadlo. Zato Baaba zarytě mlčela a očekávala od Effie totéž, to Baaba jí vrazila facku, když se jí zeptala, proč ji nenechala požehnat, ačkoli všechny ostatní matky to pro své dcery udělaly. Pouze když Effia nemluvila a nevyptávala se, když se udělala co nejmenší, cítila Baabinu lásku nebo něco podobného. Třeba si Abeeku taky přeje, aby byla taková.

Abeeku dojedl. Podal si ruku se všemi členy rodiny a u Effiiny matky se zastavil. „Dej mi vědět, až bude připravená,“ řekl.

Baaba si přitiskla ruku na hrud' a vážně přikývla. Cobbe s ostatními muži Abeekua vyprovodili a zbytek rodiny mával.

Tu noc Baaba Effii probudila z tvrdého spánku na podlaze chýše. Effia ucítila v uchu matčin teplý dech, když na ni promluvila. „Až začneš krvácet, Effie, musíš to skrýt. Musíš to povědět jen mně a nikomu jinému,“ šeptala. „Rozumíš?“ Podala Effii palmové listy

svinuté do měkkých roliček. „Zasuň si je dovnitř a každý den je prohlížej. Až zčervenají, pověz mi to.“

Effia se podívala na ty palmové listy na Baabiných natažených dlaních. Zprvu si je nechtěla vzít, ale když znovu zvedla zrak, v matčiných očích zahlédla cosi blízkého zoufalství. A protože ten výraz Baabinu tvář jaksi změkčil a protože Effia také znala zoufalství, ten plod touhy, poslechla. Každý den hledala červenou, ale palmové listy zůstávaly zelenobílé jako vždycky. Na jaře se náčelník vesnice roznemohl a všichni pozorně sledovali Abeekua, aby se ujistili, že je na takový úkol zralý. V těch měsících se oženil se dvěma ženami, s Arekuou Moudrou a s Millicent, dívkou smíšeného původu, dcerou fantské ženy a britského vojáka. Voják umřel na horečku a zanechal své ženě a dvěma dětem velké jmění, s nímž mohly nakládat po libosti. Effia se modlila za den, kdy jí budou všichni vesničané říkat Effia Kráska, jak jí přezdíval Abeeku při těch zřídkačných příležitostech, kdy mu bylo dovoleno s ní promluvit.

Millicentina matka dostala od svého bělošského manžela nové jméno. Byla to buclatá, podsaditá žena, jejíž zuby se bíle blýskaly na pozadí temné noci její kůže. Po manželově smrti se rozhodla odejít z Pevnosti a vrátit se do vesnice. Jelikož bílí muži nesměli v závěti odkazovat peníze svým fantským manželkám a dětem, nechávali je ostatním vojákům a svým přátelům, a ti potom manželky vypláceli. Millicentina matka dostala dost peněz, aby mohla začít znovu a pořídit si kousek půdy. S Millicent často chodily na návštěvu za Effií a Baabou, neboť, jak říkaly, zakrátko z nich bude jedna rodina.

Millicent měla tu nejsvětlejší kůži, jakou kdy Effia na ženě viděla. Černé vlasy jí sahaly do půli zad a oči měly nazelenalý odstín. Jen málokdy se usmívala a mluvila zastřeným hlasem s nezvyklým přízvukem.

„Jaké to bylo v Pevnosti?“ zeptala se Baaba Millicentiny matky, když spolu ty čtyři jednou seděly a jedly arašídy a banány.

„Bylo to dobré, dobré. Ti muži se o tebe dokážou postarat! Chovají se, jako by ještě nikdy neleželi se ženou. Nevím, co ty jejich britské manželky dělají. Povím vám, můj manžel se na mě díval, jako bych byla voda a on oheň, a každou noc potřeboval uhasit.“

Ženy se zasmály. Millicent se na Effii kradmo pousmála a Effia se jí chtěla zeptat, jaké je to s Abeekuem, ale neodvážila se.

Baaba se naklonila k Millicentině matce blíž, a přesto Effia zaslechla: „A za nevěstu platí dobrou cenu, co?“

„Ééé, povím ti, manžel zaplatil můj matce deset liber, a to bylo před patnácti lety! Jistě, sestro, ty peníze jsou dobré, ale osobně jsem ráda, že si moje dcera vzala Fanta. I kdyby nějaký voják nabídnul dvacet liber, nestala by se ženou náčelníka. A co hůř, musela by žít v Pevnosti, daleko ode mě. Ne, je mnohem lepší provdat dceru za muže z vesnice, aby je měl člověk pořád nablízku.“

Baaba přikývla a obrátila se k Effii. Ta se rychle odvrátila.

Tu noc, jen dva dny po svých patnáctých narozeninách, začala krvácet. Nebyl to mocný příval oceánských vln, jak Effia čekala, ale spíš tenký pramínek, déšť odkapávající krůpěj po krůpěji ze stejného místa ve střeše chýše. Očistila se a počkala, až její otec odejde od Baaby, aby jí o tom mohla říct.

„Baabo,“ oslovila ji a ukázala červené palmové listy. „Začala jsem krvácet.“

Baaba jí přitiskla dlaň na ústa. „Kdo o tom ještě ví?“

„Nikdo,“ odpověděla Effia.

„Tak ať to tak zůstane. Rozumíš? Když se tě někdo zeptá, jestli ses už stala ženou, odpovíš, že ne.“

Effia přikývla. Obrátila se k odchodu, ale v žaludku ji jako žhavé uhlí páčila otázka. „Proč?“ zeptala se nakonec.

Baaba sáhla Effii do úst, vytáhla jí jazyk a zaryla do jeho špičky ostré nehty. „Kdo si myslíš, že jsi, abys zpochybňovala, co ti říkám, ééé? Jestli mě neposlechněš, postarám se, abys už nikdy nepromluvila.“ Pustila Effiin jazyk a po zbytek noci cítila dívka v ústech chuť vlastní krve.

Příští týden starý náčelník zemřel. Zprávy o pohřbu byly vyslány do všech okolních vesnic. Obřady potrvají měsíc a skončí tím, že bude Abeeku jmenován novým náčelníkem. Ženy z vesnice připravovaly od úsvitu do soumraku jídlo; z nejjemnějšího dřeva se vyráběly bubínky a byli povoláni ti nejlepší zpěváci. Truchlící začali tančit čtvrtého dne období dešťů a nedali spočinout nohám, dokud pod nimi země úplně neuschla.

Na konci první suché noci byl Abeeku korunován *omanhinem*, náčelníkem fantské vesnice. Oblékli ho do drahých látek a jeho dvě

manželky mu seděly po boku. Effia a Baaba stály vedle sebe a přihlížely, zatímco Cobbe procházel davem. Několikrát ho Effia slyšela prohlásit, že ona, jeho dcera, nejkrásnější žena z osady, by měla být taky tam nahoře.

Jako nový náčelník chtěl Abeeku udělat něco velkolepého, něco, co přitáhne k jejich vesnici pozornost a udělá z nich sílu, s níž je nutno počítat. Po pouhých třech dnech náčelnictví svolal všechny muže z vesnice do své usedlosti. Celé dva dny je krmil a opíjel palmovým vínem, až se jejich bujarý smích a vášnivé halekání rozléhaly do všech chýší.

„Co chtějí udělat?“ zeptala se Effia.

„To se tě netýká,“ odsekla Baaba.

V těch dvou měsících od chvíle, kdy Effia začala krvácet, ji Baaba přestala bít. Cena za mlčení. Někdy, když spolu chystaly jídlo pro muže nebo když Effia přinesla vodu a Baaba do ní ponořila spojené dlaně, ji napadlo, že se konečně chovají tak, jak se od matek a dcer očekává. Ale jindy se do Baabiny tváře vracel ten věčný zachmuřený výraz a Effia pochopila, že matčin nový klid je pouze dočasný a její zuřivost je divoké zvíře, které se nechalo zkrotit jen pro tuhle chvíli.

Cobbe se ze setkání vrátil s dlouhou mačetou. Její topůrko bylo zlacené a byla v něm vyrytá písmena, kterým nikdo nerozuměl. Byl tak opilý, že všechny jeho manželky a děti stály kolem něj v kruhu, v uctivém odstupu, zatímco se šoural po dvoře a rozháněl se ostrým nástrojem na všechny strany. „Tahle vesnice bude bohatá krví!“ hulákal. Vrhł se po Fiifim, který se zatoulal do toho kroužku moc blízko, a chlapec, štíhlejší a hbitější, než býval jako tlusté nemluvně, rozhoupal boky a ostří mačety ho minulo jen o kousek.

Fiifi byl na tom setkání nejmladší. Všichni věděli, že z něj bude dobrý bojovník. Poznali to z toho, jak šplhal na palmy. A z toho, jak svoje mlčení nosil jako zlatou korunu.

Když otec odešel a Effia si byla jistá, že matka usnula, přelezla si k Fiifimu.

„Probuď se,“ sykla na něj a on ji odstrčil. I v polospánku byl silnější než ona. Překotila se dozadu a mrštně jako kočka zase vyskočila na nohy. „Probuď se,“ naléhala.

Fiifi prudce otevřel oči. „Nech mě být, velká sestro,“ zamumlal.

„Co se má stát?“ zeptala se.

„To je věc mužů,“ odpověděl Fiifi.

„Ještě nejsi muž,“ upozornila ho Effia.

„A ty ještě nejsi žena,“ odsekl Fiifi. „Jinak bys dneska večer byla s Abeekuem jako jeho manželka.“

Effi se rozklepal ret. Odvrátila se a chtěla jít zpátky na svou stranu chýše, ale Fiifi ji popadl za paži. „Pomůžeme Britům a Ašantům s jejich obchody.“

„Aha,“ kývla Effia. Totéž slyšela už před pár měsíci od svého otce a od Abeekua. „Chceš říct, že budete předávat ašantské zlato a látky bělochům?“

Fiifi jí sevřel paži pevněji. „Nebuď hloupá,“ řekl. „Abeeku se dohodl s jednou z nejmočnějších ašantských vesnic. Pomůžeme jim prodávat Britům jejich otroky.“

A tak přišli do jejich vesnice bílí muži. Tlustí či hubení, rudí či opálení. Přicházeli v uniformách, s meči u pasu, a dívali se úkosem, pořád se měli na pozoru. Přicházeli schválně zboží, které jim Abeeku slíbil.

Ve dnech po obřadu jmenování náčelníka Cobbe znervózněl kvůli porušenému slibu Effiina ženství, strachoval se, že na ni Abeeku zapomene a dá přednost některé jiné z vesnických žen. Vždycky prohlašoval, že chce, aby se z jeho dcery stala první, nejvýznamnější manželka, ale nyní se i šance na to, že by mohla být třetí, jevily nepatrné.

Každý den se Baaby ptal, jak to s Effií vypadá, a každý den mu Baaba odpovídala, že ještě není připravená. V zoufalství se rozhodl dovolit dceři, aby s Baabou jednou týdně navštěvovala Abeekuovu usedlost, protože když ji ten muž uvidí, třeba si vzpomene, jak kdysi miloval její tvář a postavu.

Jednou večer je po příchodu přivítala Arekua Moudrá, první z Abekuových manželék. „Prosím, matko,“ sdělila Baabě, „dnes večer jsme vás nečekali. Jsou tady bílí muži.“

„Můžeme zase jít,“ řekla Effia, ale Baaba ji popadla za loket.

„Jestli to nevádí, rády bychom zůstaly,“ prohlásila. Arekua se na ni udiveně podívala. „Můj manžel se bude zlobit, když se vrátíme moc brzy,“ dodala Baaba, jako by to na vysvětlenou stačilo. Effia věděla, že lže. Cobbe je tam ten večer neposlal. To Baaba se doslechla, že tu budou běloši, a trvala na té návštěvě. Arekua se slitovala a šla se zeptat manžela, jestli ty dvě můžou zůstat.

„Jíst budete se ženami, a jestli ti muži vejdou dovnitř, budete mlčet,“ prohlásila, když se vrátila. Uvedla je hlouběji do usedlosti. Effia sledovala, jak míjejí jednu chýši za druhou, a nakonec vešly do té, kde se k jídlu shromáždily manželky. Posadila se vedle Millicent, na níž už začínalo být vidět těhotné břicho, ne větší než kokosový ořech, nízko posazené. Arekua připravila dušenou rybu v palmovém oleji a ony do ní dloubaly, až měly prsty celé oranžové.

Zakrátko dovnitř vešla služka, které si Effia předtím nevšimla. Byla to drobná dívenka, ještě dítě, a oči pořád držela sklopené k zemi.

„Prosím, matko,“ oslovila Arekuu. „Běloši si chtějí prohlédnout usedlost. Náčelník Abeeku vzkazuje, že se máte dát do pořádku, aby vás mohli navštívit.“

„Přines nám rychle vodu,“ nakázala Millicent, a když se služka vrátila s vědrem, všechny si umyly ruce a rty. Effia si upravila vlasy, olízla si dlaně a promnula mezi prsty drobné pevné kudrlinky, které jí lemovaly tvář. Když skončila, Baaba ji přiměla postavit se mezi Millicent a Arekuu, před ostatní ženy, a Effia se ze všech sil snažila vypadat co nejmenší, aby nepřitáhla pozornost.

Zakrátko se muži dostavili. Abeeku vypadá přesně tak, jak má vypadat náčelník, pomyslela si Effia, silný a mocný, jako by mohl zvednout deset žen nad hlavu ke slunci. Za ním vstoupili dva běloši. Jednoho Effia pokládala za náčelníka bílých mužů, protože ten druhý na něj vždycky krátce pohlédl, než se pohnul nebo promluvil. Bílý náčelník byl oblečený stejně jako ostatní, ale knoflíky na jeho kabátě a náramenících se víc blyštěly zlatem. Zdál se starší než Abeeku, tmavohnědé vlasy měl prokvetlé šedinami, ale držel se zpříma, jak se na vůdce patří.

„Tohle jsou ženy. Moje manželky a děti, jejich matky a dcery,“ oznámil Abeeku. Ten menší, nesmělejší běloch ho při řeči pozorně sledoval a pak se obrátil k bílému náčelníkovi a promluvil jejich podivným jazykem. Bělošský náčelník přikývl a na všechny se usmál, zkoumavě se podíval na každou z žen a pozdravil je špatnou fantštinou.

Když jeho pozdrav dorazil k Effii, bezděky se zahihňala. Ostatní ženy na ni dělaly „pst“ a jí se do tváří vedraly rozpaky jako žár.

„Teprve se učím,“ řekl bílý náčelník a díval se přitom na Effii. Jeho fantština jí v uších zněla ohavně. Připadalo jí, že jí hledí do očí celé

minuty, a cítila, že má kůži stále rozpálenější, neboť výraz v jeho očích se proměnil v cosi lačnějšího. Tmavohnědé kruhy jeho zornic vypadaly jako velké kotle, v jakých se můžou utopit batolata, a on se na Effii díval přesně tak, jako by ji tam chtěl udržet, v těch očích, v nichž se mohla utopit. Pak mu do tváří stoupla červeň. Obrátil se k tomu druhému bělochovi a něco řekl.

„Ne, to není moje manželka,“ prohlásil Abeeku, když mu to tlumočník přeložil, a ani se nesnažil zakrývat podrážděnost. Effia svěsila hlavu, styděla se, že udělala něco, čím Abeekua zahanbila, styděla se, že ji nemůže nazvat svou ženou. A styděla se i za to, že ji nenazval jménem: Effia Kráska. Zoufale v tu chvíli toužila porušit slib daný Baabě a prohlásit se za ženu, kterou byla, ale než stihla promluvit, muži odešli, a když se po ní bílý náčelník s úsměvem ohlédl přes rameno, ztratila odvahu.

Jmenoval se James Collins a byl to nově jmenovaný guvernér Pevnosti Cape Coast. Do týdne se vrátil do vesnice a požádal Baabu o Effiinu ruku. Cobbeova zuřivost nad tou nabídkou naplňovala každou místnost jako horká pára.

„Vždyť je skoro zaslíbená Abeekuovi!“ křičel na Baabu, když mu řekla, že tu nabídku zvažuje.

„Ano, jenže Abeeku si ji nemůže vzít, dokud nezačne krváčet, a na to už čekáme roky. Říkám ti, muži, že na ni přitom požáru padla kletba, proměnila se v démona, který se nikdy nestane ženou. Jen se nad tím zamysli. Jaká bytost je tak krásná, a přitom nedotknutelná? Má všechny známky ženství, a přece pořád nic. Ten běloch si ji vezme i tak. Neví, co je zač.“

Effia slyšela, jak ten bílý muž předtím s matkou mluvil. Chce zaplatit třicet liber předem a pak pětadvacet šilinků měsíčně v obchodovatelném zboží. Víc, než by si mohl dovolit sám Abeeku, víc, než bylo kdy za nějakou fantskou ženu zapláceno, ať v téhle vesnici, nebo v sousedních.

Effia slyšela, jak její otec celý večer přechází sem a tam. Dokonce i když se ráno probudila, pořád se ozýval stejný zvuk, pravidelný rytmus jeho chodidel na tvrdé jílovité zemi.

„Musíme se postarat, aby si Abeeku myslel, že je to jeho nápad,“ řekl nakonec.

A tak náčelníka pozvali do své usedlosti. Seděl vedle Cobbeho, zatímco mu Baaba vykládala svoji teorii, že oheň, který zničil tolik z rodinného jmění, zničil i to dítě.

„Má tělo ženy, ale uvnitř číhá něco zlého,“ prohlásila Baaba a na důraz si odplivla. „Jestli se s ní oženíš, nikdy ti nedá děti. Jestli si ji vezme ten běloch, bude si téhle vesnice považovat a prospěje to tvým obchodům.“

Abeeku si rozvážně promnul vous, když o tom přemýšlel. „Přiveďte mi Krásku,“ nakázal nakonec. Cobbeho druhá manželka přivedla Effii do místnosti. Ta se celá třásla a břicho ji bolelo tak, až se bála, že se snad vyprázdní přímo na místě, před nimi všemi.

Abeeku vstal, aby se jí mohl podívat do tváře. Přešel prsty po celé krajině jejího obličej, po pahorcích tváří, jeskyňkách nozder. „Krásnější žena se nikdy nenarodila,“ řekl nakonec. Obrátil se k Baabě. „Ale chápu, že máš pravdu. Jestli ji ten běloch chce, může ji mít. Jenom to prospěje obchodům. Prospěje to vesnici.“

Cobbe, ačkoli to byl velký a silný muž, začal nezastřeně plakat, ale Baaba stála se vztyčenou hlavou. Když Abeeku odešel, přešla k Effii a vytáhla přívěsek s černým kamenem, který se leskl, jako by ho posypali zlatým práškem.

Strčila ho Effii do dlaní a pak se k ní naklonila, až se její rty dotkly dceřina ucha. „Vezmi si s sebou tohle, až půjdeš,“ řekla. „Kus tvé matky.“

A když se Baaba konečně odtáhla, Effia zahlédla za jejím úsměvem tančit cosi jako úlevu.

Pevnost Cape Coast viděla Effia jenom jednou, když se s Baabou vypravily z vesnice do města, ale před svatbou nikdy nebyla uvnitř. Na úrovni přízemí stála kaple a s Jamesem Collinsem ji oddal kněz, který Effii požádal, aby opakovala slova, jež nemyslela vážně, jazykem, jemuž nerozuměla. Nikdo netančil, nikdo nehodoval, nebyly tam žádné pestré barvy, uhlazené vlasy ani staré dámy s vrásčitými holými prsy, které by házely mince a mávaly kapesníky. Nepřišli ani Effiini příbuzní, neboť poté co je Baaba přesvědčila, že dívka je prokletá, s ní nikdo nechtěl mít nic společného. Ráno, když odcházela do Pevnosti, ji Cobbe políbil na temeno a zamával jí s vědomím, že předtucha rozpadu a zkázy jeho rodu, předtucha,

kteřá se ho zmocnila v noc toho požáru, začne tady, jeho dcerou a tím bílým mužem.

James udělal všechno, co bylo v jeho silách, aby se Effia cítila pohodlně. Poznala, jak moc se snaží. Přiměl svého tlumočníka, aby ho naučil víc fantských slov a on jí mohl sám říct, jak je krásná a že se o ni bude starat, jak nejlépe umí. Říkal jí tak, jak jí říkával Abeeku, Effia Kráska.

Po sňatku James provedl Effii po Pevnosti. V přízemí u severní zdi se nacházely byty a sklady. Uprostřed bylo přehlídkové náměstí, kasárna a strážnice. Nechyběla ani ohrada pro dobytek, rybník, nemocnice. Tesařská dílna, kovárna a kuchyně. Pevnost sama byla jako vesnice. Effia se s Jamesem procházela naprosto ohromená, přejížděla dlaněmi po elegantním nábytku ze dřeva stejného odstínu, jaký měla kůže jejího otce, po hedvábných závěsech tak hebkých, že jejich dotek byl jako políbení.

Vdechovala to všechno a zastavila se na plošině, kde stála obrovská černá děla obrácená k moři. Chtěla si odpočinout, než si ji James odvede nahoru po svém soukromém schodišti, a tak si o jedno z těch děl na chvíli opřela hlavu. A pak ucítila na chodidlech průvan z drobných dírek v zemi.

„Co je tam dole?“ zeptala se Jamese, a to zpotvořené fantské slovo, kterým jí odpověděl, znělo „náklad“.

A pak vánek vzhůru donesl slabounký zvuk pláče. Tak slabý, až si Effia myslela, že si to jen namlouvá, dokud si neklekla a nepřitiskla k mřížce ucho. „Jamesi, tam dole jsou lidé?“ zeptala se.

James k ní rychle přiskočil. Zvedl ji ze země, popadl ji za ramena a podíval se jí zpříma do očí. „Ano,“ řekl klidně. Bylo to jediné fantské slovo, které uměl vyslovit správně.

Effia se od něj odtáhla. Pevně hleděla do jeho pronikavých očí. „Ale jak je můžete držet tam dole a nechat je plakat, ééé?“ řekla. „Vy běloši. Otec mě před vámi varoval. Odved' mě domů. Hned teď mě odved' domů!“

Neuvědomovala si, že křičí, dokud neucítila na ústech Jamesovu dlaň, kterou jí tlačil na rty, jako by mohl ta slova nacpat zpátky dovnitř. Držel ji tak dlouho, dokud se neuklidnila. Nevěděla, jestli jí rozuměl, ale v tu chvíli poznala, jen z toho slabého tlaku prstů na svých rtech, že je to člověk schopný jinému ublížit a že by měla být ráda, že je na téhle straně jeho zlovolnosti, a ne na druhé.

„Chceš jít domů?“ zeptal se. Jeho fantštiny zněla pevně, byť jí bylo špatně rozumět. „Doma to není o nic lepší.“

Effia si odtáhla jeho ruku ze rtů a ještě chvíli se na něj dívala. Vzpomněla si, jakou měla matka radost, že ji vidí odcházet, a pochopila, že James má pravdu. Domů se vrátit nemůže. Přikývla, jenom nepatrně.

Rychle ji odvedl po schodech nahoru. Měl byt v nejvyšším poschodí. Z okna Effia viděla přímo na moře. Nákladní lodi, které vypadaly jako černá smítka prachu v modrém mokrému oku Atlantiku, pluly v takové dálce, že se dalo těžko odhadnout, jak daleko od Pevnosti se doopravdy nacházejí. Některé mohly být vzdálené tři dny plavby, jiné stěží hodinu.

Když se Effia s Jamesem konečně dostali do jeho ložnice, zadívala se právě na takovou loď. Její přítomnost na vodě ohlašovalo mihotavé žluté světlo a v tom světle Effia taktak rozeznávala obrys plavidla, dlouhého a klenutého jako vydlabaný kokosový ořech. Chtěla se Jamese zeptat, co ta loď veze a jestli připlouvá nebo odplouvá, ale už ji unavovalo luštit jeho fantštinu.

James jí něco řekl. Při těch slovech se usmíval, byla to nabídka ke smíru. Koutky jeho úst sebou téměř nezřetelně škubly. Zavrtěla hlavou, aby mu naznačila, že nerozumí, a on nakonec ukázal na postel v levém rohu místnosti. Posadila se. Baaba jí ráno, než odešla do Pevnosti, vysvětlila, co se od ní o svatební noci čeká, ale zdálo se, že jemu to nikdo nevysvětlil. Když k ní přistoupil, ruce se mu třáslly a všimla si, že mu na čele vyrazil pot. Nakonec si sama lehla na záda. A sama si vyhrnula sukni.

A takhle to vedli celé týdny, až nakonec útěcha z navyklé rutiny otupila bolest, kterou v ní zanechal stesk po rodině. Effia netušila, co to na Jamesovi je, ale měl v sobě něco konejšivého. Možná to bylo tím, jak vždycky odpovídal na její otázky, nebo náklonností, kterou jí projevoval. Možná to vězelo v tom, že James neměl žádné další manželky, o něž by musel pečovat, takže každíčka z jeho nocí patřila jí. Když jí poprvé přinesl dárek, rozplakala se. Vzal ten černý kamenný přívěsek, který jí dala Baaba, a pověsil ho na provázek, aby ho mohla nosit kolem krku. Dotek toho kamene pro ni byl velkou útěchou.

Effia věděla, že by k Jamesovi neměla nic cítit, a v hlavě jí pořád zněla otcova slova o tom, že pro ni chtěl víc, než aby se stala fantskou

ženou bílého muže. Pamatovala si také, jak blízko měla k tomu, aby se opravdu stala někým. Baaba ji celý život bila a ponižovala a ona proti ní bojovala svou krásou, tichou, ale mocnou zbraní, která ji přivedla až k nohám náčelníka. Nakonec však její matka vyhrála, vyhnala ji, a to nejen z domu, ale i z vesnice, takže nyní kolem sebe neměla jiné Fanty než manželky ostatních vojáků.

Všimla si, že Angličané jim říkají „ženské“, ne „manželky“. Manželka bylo slovo vyhrazené pro bílé ženy daleko za Atlantikem. Ženská byla něco úplně jiného, slovo, které vojáci používali, aby si udrželi čisté ruce a nedostali se do sporu se svým Bohem, bytostí, jež byla sama složená ze tří, ale mužům dovolovala oženit se pouze s jednou.

„Jaká je?“ zeptala se Effia jednou Jamese. Směňovali si jazyky. Časné zrána, než odešel dohlížet na práce v Pevnosti, ji učil anglicky, a večer, když leželi v posteli, ho ona učila fantsky. Tenhle večer přejížděl prstem po křivce její klíční kosti a ona mu zpívala písničku, kterou Baaba zpívala večer Fiiifimu, zatímco Effia ležela v koutě a předstírala, že spí, předstírala, že jí nevádí být tak odstrčená. James pro ni pomalu začínal znamenat víc, než by měl manžel pro ženu znamenat. První slovo, které ji naučil, bylo láska, a říkal ho každý den.

„Jmenuje se Anne,“ odpověděl a přejel prstem Effii z klíční kosti na rty. „Hrozně dlouho jsem ji neviděl. Vzali jsme se před deseti lety, ale spoustu z nich jsem byl pryč. Skoro vůbec ji neznám.“

Effia věděla, že James má v Anglii taky dvě děti. Emily a Jimmyho. Bylo jim pět a devět let, počal je během těch zřídkačných dnů, kdy dostal dovolenou a mohl zajet za manželkou. Effiin otec měl dvacet dětí. Bývalý náčelník jich měl skoro stovku. Připadalo jí nepochopitelné, že se muž může spokojit s takovým málem. Přemýšlela, jak ty děti asi vypadají. A taky ji zajímalo, co asi Anne Jamesovi v těch věčných dopisech píše. Přicházely v nepředvídatelných intervalech, někdy po čtyřech měsících, jindy po jednom. James je čítal v noci u svého psacího stolu, zatímco Effia dělala, že spí. Nevěděla, co v těch listech stojí, ale pokaždé když si James některý přečetl a pak se vrátil do postele, lehl si tak daleko od ní, jak jen to šlo.

Ted'ho ale síla Annina dopisu nedržela dál, a tak jí položil hlavu na levé ňadro. Když promluvil, jeho dech byl horký jako vítr, který

jí vanul po celé délce břicha až mezi nohy. „Chci s tebou mít děti,“ řekl a Effia se polekala – bála se, že mu to přání nedokáže splnit, a taky se bála, že jelikož měla špatnou matku, bude sama jako matka taky špatná. Už Jamesovi pověděla o Baabině intrice, kterou ji přiměla držet svou ženskost v tajnosti, aby se zdálo, že není pro muže z vesnice dost dobrá, ale James její smutek zahnal smíchem. „Tím lépe pro mě,“ prohlásil.

A přece Effia začínala věřit, že Baaba měla možná pravdu. O panenství přišla během svatební noci, ale uběhly měsíce, a pořád nebyla těhotná. Ta kletba byla sice založená na lži, ale co když přinesla ovoce pravdy? Staří lidé z její vesnice vyprávěli příběh o ženě, o níž se tvrdilo, že je prokletá. Bydlela pod palmovníkem v severozápadním cípu a nikdo ji nikdy neoslovil jménem. Její matka zemřela, aby ona mohla žít, a když jí bylo deset let, nesla z jedné chýše do druhé kotlík vroucího oleje. Její otec spal na zemi a ona se rozhodla, že ho překročí, místo aby ho obešla, zakopla, vylila mu ten horký olej do obličeje a zohavila ho na zbytek života, který trval pouhých pětadvacet dalších dní. Vyhnali ji z domu a ona celá léta bloudila po Zlatém pobřeží, než se v sedmnácti letech vrátila, podivně, mimořádně krásná. V domnění, že už možná nenosí smrt všude, kam se vrátne, jí chlapec, který ji znal už jako dítě, nabídl manželství, přestože byla chudá a bez příbuzných. Do měsíce po svatbě počala, ale když se dítě narodilo, byl to míšenec. Modrooké dítě se světlou kůží po čtyřech dnech zemřelo. Tu noc, kdy zemřelo, odešla z manželova domu žít pod ten palmovník a potrestala se tak na zbytek života.

Effia věděla, že to ti starci vyprávějí jen proto, aby si děti dávaly pozor při zacházení s horkým olejem, ale vrtal jí hlavou konec toho příběhu, to o tom dítěti smíšeného původu. Že právě tohle dítě, jak bílé, tak černé, v sobě mělo tak mocné zlo, aby tu ženu vyhnalo do palmového lesa.

Když si Adwoa vzala bílého vojáka a do vesnice přišla Millicent se svou matkou, Cobbe nad nimi ohrnoval nos. Vždycky tvrdil, že spojení muže a ženy znamená také spojení dvou rodin. Tím svazkem se slučovali předkové, celé dějiny rodu, ale rovněž jeho hříchy a prokletí. Děti ztělesňovaly jednotu a zároveň nesly břímě toho všeho. Jaké hříchy si s sebou nese bílý muž? Baaba tvrdila, že Effiina kletba spočívá v nedokonalém ženství, ale Cobbe prorokoval špatné

věci o pošpiněné rodové linii. Effia nedokázala zahnat myšlenku, že bojuje proti vlastnímu lůnu, proti těm zplozencům ohně.

„Jestli svému muži nedáš brzo děti, pošle tě zpátky,“ varovala ji Adwoa. Dokud žily ve vesnici, nebyly s Effií přítelkyně, ale tady se vídaly, jak jen to šlo, protože obě rády pobývaly v přítomnosti někoho, kdo jim rozuměl, a poslouchaly útěšné zvuky rodného nářečí. Adwoa už od svého odchodu z vesnice porodila dvě děti. Její manžel, Todd Phillips, od doby, kdy ho Effia viděla naposledy, tlustého a zarudlého v Adwoině staré chýši, ještě přibral.

„Povím ti, och, od chvíle, co jsem sem přišla, mě má Todd pořád na zádech. Nejspíš už teď, jak spolu mluvíme, zase čekám.“

Effia se otrásla. „Ale vždyť on má tak velké břicho!“ vyhrkla a Adwoa se rozesmála tak, že jí zaskočily arašidy.

„Břichem se miminko nedělá,“ prohlásila. „Dám ti nějaké kořínky z lesa. Strč si je pod postel, než s ním budeš ležet. Dneska večer, až přijde do ložnice, musíš být jako zvíře. Jako lvice. Ta se páří se svým lvem a on si myslí, že v tu chvíli jde o něj, a přitom doopravdy jde o ni, o její děti, o její potomstvo. Trikem ho přiměje, aby se pokládal za krále buše, ale co sejde na králi? To ona je doopravdy král, královna i všechno mezi tím. Dneska večer zařídíme, abys dostála svému přízvisku, Krásko.“

A tak Adwoa donesla kořínky. Nebyly to ledajaké kořínky. Byly velké a zakroucené, a když jste zatáhli za jedno vlákno, na jeho místě se objevilo další. Effia je zastrkala pod postel, ale zdálo se, že se tam snad množí a roste jim jedna noha za druhou, až se zdálo, že kořen tu postel nadzvedne a odnese ji jako nějaký podivný nový pavouk.

„Tvůj manžel by neměl nic z toho vidět,“ poradila jí Adwoa, když společně zastrkovaly kořínky, které pořád tvrdohlavě vyčuhovaly, tlačily na ně a tahaly, dokud je všechny neschovaly.

Pak Adwoa pomohla Effii s přípravami. Zapletla a uhladila jí vlasy, kůži potřela olejem a nanesla červenou hlinku na tváře a na rty. Effia si dala záležet, aby – až James večer přijde – místnost voněla zemí a zelení, jako by v ní bylo něco, co nese ovoce.

„Co to má být?“ zeptal se James. Byl pořád v uniformě a z toho, jak mu zplihly klopy, Effia poznala, že má za sebou dlouhý den. Pomohla mu svléknout sako i košili a přitiskla své tělo k tomu jeho, jak ji to naučila Adwoa. Než stihl dát najevo překvapení, popadla ho

za ruce a zatlačila ho na postel. Ještě nikdy od jejich první společné noci nebyl tolik plachý, zastrašený jejím nepovědomým tělem, plně odhaleným a vyvinutým a tak odlišným od toho, jak jí popisoval svou manželku. Vzrušila ho, zanořil se do ní a ona co nejpevněji sevřela víčka a přejela si jazykem po rtech. Zatlačil hlouběji, dýchal ztěžka a namáhavě. Poškrábala ho na zádech a on vykřikl. Kousla ho do ucha a zatahala za vlasy. Zarýval se do ní, jako by se snažil proniknout na druhou stranu. A když otevřela oči a podívala se na něj, viděla v jeho tváři něco jako bolest a ošklivost toho aktu, ten pot, krev a vlhkost jejich těl náhle vyvstaly zcela zřetelně a ona pochopila, že jestli se dnes v noci stala zvířetem, tak on také.

Když skončili, Effia si položila hlavu na Jamesovo rameno.

„Co je to?“ zeptal se James, když se trochu pootočil. Postel se pod nimi posunula a nyní zpod ní vyčuhovala vlákna tří kořínků.

„Nic,“ odpověděla Effia.

James vyskočil a nakoukl pod postel. „Co je to, Effie?“ zeptal se znovu, důraznějším tónem, jaký od něj ještě nikdy neslyšela.

„Vůbec nic. Jenom kořen, který mi dala Adwoa. Na plodnost.“

Rty se mu stáhly do tenké čárky. „Effie, poslouchej, nechci tady žádné vúdú ani černou magii. Moji muži se nesmějí dozvědět, že nechávám svoji ženskou strkat pod postel nějaké podivné kořínky. Není to křesťanské.“

Tohle už od něj Effia slyšela. Křesťanské. Proto je v kapli oddával ten přísný muž v černém, který zavrtil hlavou pokaždé, když se na ni podíval. A James už dřív mluvil o „vúdú“, o němž předpokládal, že je provádějí všichni Afričané. Kdykoli se mu snažila vyprávět báje o pavouku Anansim nebo příběhy, které jí vykládali starci z její vesnice, zobrazení. Po přestěhování do Pevnosti zjistila, že jenom bílí muži mluví o „černé magii“. Jako by snad magie měla barvu. Effia viděla potulnou čarodějnici, která nosila kolem krku a ramen hada. Ta žena měla syna. Večer mu zpívala ukolébavky a držela ho za ruce a krmila ho stejně jako každá jiná. Nebylo na ní nic temného.

Potřebu označovat něco jako „dobré“ a něco jako „špatné“, tohle za „bílé“ a tamto zase za „černé“ Effia prostě nechápala. V její vesnici bylo všechno všechno. Všechno neslo váhu všeho ostatního.

Nazítří Effia pověděla Adwoe, že James ten kořen viděl.

„To není dobré,“ řekla přítelkyně. „Tvrdil, že je to špatnost?“ Effia přikývla a Adwoa třikrát mlaskla. „Todd by řekl totéž. Tihle muži by nepoznali dobré od špatného, ani kdyby se převtělili v samotného Nyameho. Bojím se, že teď už to nezabere, Effie. Je mi to líto.“ Ale Effi to nemrzelo. Jestli je neplodná, budiž.

A zanedlouho měl James moc práce na to, aby se staral o děti. V Pevnosti očekávali návštěvu holandských důstojníků a všechno muselo běžet jako na drátkách. James vstával o hodně dřív než Effia, aby pomohl mužům s dovezeným zbožím a dohlédl na loď. Effia se stále častěji toulala po vesnicích v okolí Pevnosti, bloumala po lesích nebo si povídala s Adwoou.

To odpoledne, kdy měli Holanďané přijít, se Effia sešla s Adwoou a pár dalšími domorodými manželkami venku u Pevnosti. Zastavily se ve stínu několika stromů, aby si snědly jamy a ragú s palmovým olejem. Byla tam Adwoa a Sarah, míšenka, která měla za manžela Sama Yorka. Přišla také ta nová žena, Eccoah. Byla vysoká a štíhlá a chodila, jako by měla končetiny z tenkých větviček, které by dokázal zlomit i sebeslabší vánek a ona by se zhroutila.

Tehdy Eccoah ležela v chabém stínu palmovníku. Effia jí den předtím pomohla stočit vlasy do spirálek a ty teď na slunci vypadaly jako milion drobných hádků, kteří se jí ježí na hlavě.

„Můj manžel nedokáže pořádně vyslovit moje jméno. Chce mi říkat Emily,“ stěžovala si Eccoah.

„Jestli ti chce říkat Emily, tak ho nech,“ doporučila jí Adwoa. Z těch čtyř byla manželkou nejdéle a svoje názory vždycky pronášela nahlas a bez zábran. Všichni věděli, že její muž zbožňuje i zemi, po níž Adwoa chodí. „Lepší než poslouchat, jak znovu a znovu mrzačí tvůj mateřský jazyk.“

Sarah zabořila lokty do hlíny. „Můj otec byl taky voják. Když umřel, máma nás přestěhovala zpátky do naší vesnice. Já jsem si vzala Sama, ale s mým jménem si starosti dělat nemusel. Víte, že znal mého otce? Sloužili spolu v Pevnosti, už když jsem byla malá holka.“

Effia zavrtěla hlavou. Ležela na břiše. Milovala takovéhle dny, kdy mohla mluvit fantsky tak rychle, jak se jí zlíbilo. Kdy ji nikdo nežádal, aby zpomalila nebo přešla do angličtiny.

„Když můj manžel přijde z kobek, smrdí jako umírající zvíře,“ řekla Eccoah tiše.

Všechny se odvrátily. O kobkách nikdo nemluví.

„Přijde ke mně a smrdí jako výkaly a hniloba a dívá se na mě, jako by viděl milion duchů a nedokázal poznat, jestli k nim taky patřím, nebo ne. Říkám mu, že se musí umýt, než se mě dotkne, a on to někdy udělá, ale jindy mě položí na zem a zaboří se do mě, jako by ho něco posedlo.“

Effia se posadila a položila si ruku na břicho. James dostal od manželky další dopis, den poté, co našel pod jejich postelí ty kořínky. Od té doby spolu nespali.

Vítr zesílil. Hádci v Eccoíných vlasech sebou zaškubali sem a tam, větvičkovité ruce se zvedly. „Tam dole jsou lidi, víte,“ řekla. „Tam dole jsou ženy, které vypadají jako my, a naši muži se musí naučit poznat rozdíl.“

Všechny zmlkly. Eccoah se opřela o strom a Effia se dívala, jak přes pramínek jejích vlasů pochoduje dlouhá řada mravenců, neboť jim jejich tvar nejspíš připadal jen jako nějaká další součást přírodního světa.

Po tom prvním dni v Pevnosti James s Effií nikdy nemluvil o otrocích, které drželi v kobkách, ale často s ní hovořil o zvířatech. S nimi tady Ašanti obchodovali nejčastěji. Se zvířaty. S opicemi a šimpanzi, dokonce občas i s levharty. S ptáky jako jeřábi královští či papoušci ara, které s Fiiifim chytávali jako děti a honili se po lesích za jedním jediným podivuhodným ptákem, za ptákem s peřím tak krásným, že se mu žádný jiný nepodobal. Celé hodiny pátrali po právě takovém ptáku a většinou žádného nenašli.

Přemýšlela, kolik by takový pták asi stál, neboť v Pevnosti se všem zvířatům stanovovala cena. Jednou viděla, jak si James prohlíží jeřába, kterého donesl jistý ašantský obchodník, a prohlašuje, že jeho cena je deset liber. A co lidské zvíře? Jaká je jeho cena? Effia samozřejmě věděla, že v těch kobkách jsou lidé. Lidé, kteří mluvili jiným nářečím než ona, lidé zajatí v kmenových válkách, dokonce i lidé, kteří byli uneseni, ale nikdy nepřemýšlela o tom, kam je posílají odsud. Nikdy nemyslela na to, na co musí James myslet pokaždé, když je uvidí. Jestli chodí do kobek a vidí ženy, které mu ji připomínají, které vypadají jako ona a voní jako ona. Jestli ho to, co viděl, pronásleduje, když se k ní vrací.

Effia si zakrátko uvědomila, že je těhotná. Bylo jaro a z mangovníků u Pevnosti začala padat manga. Břicho jí trčelo před tělem, měkké a masité, její vlastní ovoce. James byl tak šťastný, když mu to řekla, že ji zvedl do náruče a tancoval s ní po pokoji. Pleskala ho do zad a volala, ať ji postaví, nebo se v ní to děťátko rozsype na kousky, a když jí vyhověl, sklonil se a políbil ji na nepatrně vypouklé břicho.

Jejich radost však utlumily zprávy z vesnice. Cobbe ochorel. Byl nemocný tak vážně, že se nedalo říct, zda ho Effia ještě zastihne naživu, až ho přijde navštívit.

Nebyla si jistá, kdo poslal dopis z její vesnice, neboť byl adresovaný jejímu manželovi a napsaný lámanou angličtinou. Už byla pryč víc než rok a během té doby neměla o nikom ze svých příbuzných žádné zprávy. Věděla, že to je Baabina práce, a vlastně ji docela překvapilo, že se někdo vůbec obtěžoval dát jí o otcově nemoci vědět.

Cesta zpět do vesnice trvala tři dny. James nechtěl, aby se tam ve svém stavu vypravila sama, ale doprovodit ji nemohl, a tak s ní poslal služebnou. Když dorazily, všechno ve vsi vypadalo úplně jinak. Barvy košatých stromů jako by vybledly, jejich zářivá zeleň a hněd jaksi zmatněla. I zvuky se zdály jiné. Všechno, co kdysi ševalilo, bylo nyní nehybné. Abeeku zajistil své vesnici takový rozkvět, že nyní bude navždy známa jako jeden z největších trhů s otroky na celém Zlatém pobřeží. Neměl čas se s Effií sejít, ale poslal jí jako dárek sladké palmové víno a zlato, které na ni čekalo, když vstoupila do otcovy usedlosti.

Ve vchodu stála Baaba. Vypadala, jako by za tu dobu, co byla Effia pryč, zestárla o sto let. Zachmuřený výraz jí přidržovaly na místě stovky drobných vrásek, které jí natahovaly kůži, a nehty jí narostly tak dlouhé, že se stáčely jako drápy. Neřekla ani slovo, pouze Effii odvedla do místnosti, kde její otec umíral.

Nikdo netušil, jaká choroba Cobbeho postihla. Mastičkáři, léčitelé, dokonce i křesťanský kněz z Pevnosti, ti všichni byli povoláni, aby vyjádřili svůj názor a pomodlili se nad nemocným, avšak žádné léčivé myšlenky ani medikamenty ho nepomohly vyplivnout ze rtů smrti.

Fiifi stál vedle něho a opatrně mu otíral z čela pot. Effia se náhle rozplakala a roztrásla. Natáhla se po otcově ruce a začala ho hladit po nažloutlé kůži.

„Nemůže mluvit,“ zašeptal Fiifi a krátce pohlédl na její vzduté břicho. „Je na to moc zesláblý.“

Přikývla a plakala dál.

Fiifi odložil promáčený hadřík a vzal Effii za ruku. „Velká sestro, to já jsem ti napsal ten dopis. Matka nechtěla, abys přišla, ale já myslím, že máš právo vidět našeho otce, než vstoupí do Asamanda.“

Cobbe zavřel oči a ze rtů mu uniklo tiché zamumlání, takže Effia poznala, že ho Země mrtvých už skutečně volá.

„Děkuju,“ řekla Fiifimu a on přikývl.

Chystal se z místnosti odejít, ale u dveří se ještě otočil. „Víš, ona není tvoje matka. Baaba. Náš otec tě měl se služkou, která tu noc, kdy ses narodila, utekla do toho ohně. To ona ti nechala kámen, který nosíš na krku.“

Fiifi odešel. A Cobbe zakrátko umřel, zatímco ho Effia držela za ruku. Vesničané budou říkat, že Cobbe čekal, až se Effia vrátí domů, aby mohl umřít, ale ona věděla, že je to složitější. To jeho nepokoj ho udržoval při životě, a ten nepokoj patřil Effii. Teď bude vyživovat její život a život jejího dítěte.

Když si utřela slzy, vyšla z usedlosti na slunce. Baaba seděla na pařezu pokáceného stromu, záda měla vzpřímená a držela za ruku Fiifiho, který stál vedle ní, nyní tichý jako polní myška. Effia chtěla Baabě něco říct, možná se omluvit za břímě, které ji její otec nutil celé ty roky nést, ale než stihla promluvit, Baaba si odchrchlala a odplivla si na zem k Effiiným nohám se slovy: „Jsi nic a jsi odnikud. Nemáš matku a teď ani otce.“ Podívala se na Effiino břicho a usmála se. „Co může vyrůst z ničeho?“

Esi

Ten smrad byl příšerný. V koutě nějaká žena plakala tak usilovně, až se zdálo, že jí křeče přelámou kosti. Tohle by si přáli. Miminko se pokakalo a Afua, jeho matka, neměla mléko. Byla nahá, až na hadřík, který jí obchodníci dali, aby si mohla otírat mléko kapající z bradavek, jenže se přepočítali. Žádné jídlo pro matku znamenalo i žádné jídlo pro dítě. Dítě se zakrátko rozpláče, ale ten zvuk pohltí hliněné zdi a přehluší ho nářek stovek žen, které je obklopovaly.

Esi už v ženské kobce Pevnosti Cape Coast strávila dva týdny. Zatímco tu seděla, minuly její patnácté narozeniny. O těch čtrnáctých byla ještě v srdci Ašantska, v usedlosti svého otce, Velkého muže. Byl to nejlepší válečník z vesnice, a tak přišli všichni popřát jeho dceři, která byla s každým uplynulým dnem krásnější. Kwaku Nnuro přinesl šedesát jamů. To bylo víc, než kdy přinesl jakýkoli jiný nápadník. Esi by si ho vzala letos v létě, až se bude sluneční svit natahovat daleko a vysoko, až se začnou palmy nařezávat na víno a ty nejhbitější z dětí na ně budou šplhat a objímat přitom kmen pažemi, než vylezou až na vrcholek, aby sklidily dozrálé ovoce.

Když chtěla zapomenout na Pevnost, myslela na tyhle věci, ale neočekávala od toho radost. Místo paměti bylo peklem, kde každíčký krásný okamžik prošel vnitřním okem a pak dopadl na zem jako shnilé mango, dokonale marný, marně dokonalý.

Do kobky vstoupil nějaký voják a začal mluvit. Musel si držet nos, aby se nepozvracel. Ženy mu nerozuměly. Jeho hlas nezněl rozhněvaně, ale naučily se už couvat při pohledu na uniformu a na kůži v barvě kokosové dužiny.

Voják zopakoval svoje slova, tentokrát hlasitěji, jako by jejich nepochopení pramenilo z toho, že ho neslyšely. Podrážděně popošel hlouběji do místnosti. Šlápl do lejna a zaklel. Vytrhl nemluvně z Afuiny náruče a Afua se rozplakala. Vrazil jí facku a ona plakat přestala, naučený reflex.

Vedle Esi seděla Tansi. Ty dvě urazily celou cestu do Pevnosti společně. Teď, když už nemusely pořád jít nebo mluvit pouze šep-tem, měla Esi dost času svoji soupeřnici poznat. Tansi byla tvrdá, ošklivá žena, stěží šestnáctiletá. Byla tlustá, tělo měla postavené na pevných základech. Esi doufala, a přece se neodvažovala doufat, že jim bude dopřáno zůstat spolu o trochu déle.

„Kam to dítě nese?“ zeptala se Esi.

Tansi si odplivla na hliněnou podlahu a zakroužila v plivanci prstem, aby vznikla kašovitá směs. „Určitě ho zabijí,“ prohlásila. Afua počala dítě před sňatkem. Za trest ji náčelník vesnice prodal otrokářům. Afua to Esi prozradila poté, co do kobky přišla, když si byla ještě jistá, že se stala nějaká chyba a rodiče se pro ni vrátí.

Když teď Afua zaslechla Tansina slova, nanovo se rozplakala, ale bylo to, jako by ji nikdo neslyšel. Slzy tu byly běžné. Prolévaly je všechny ženy. Kapaly jim z lící, až se hlína pod nimi proměnila v bláto. V noci se Esi zdálo, že kdyby se všechny rozplakaly zároveň, z toho bláta by se stala řeka a spláchla by je s sebou do Atlantiku.

„Prosím, Tansi, vyprávěj mi něco,“ zaškemrala Esi. Jenže pak došlo k dalšímu rozruchu. Vojáci přinesli blátivou ovesnou kaši, jakou je krmili ve fantské vesnici, kde Esi drželi předtím. Esi se už naučila polykat ji bez dávení. Jiné jídlo nikdy nedostaly a víc dnů prožily s prázdným břichem než s plným. Připadalo jí, že kaše prošla rovnou skrz. Zemi pokrývaly jejich výměšky, nepopsatelný puch.

„Ach! Na pohádky jsi už moc stará, sestřičko,“ prohlásila Tansi, jakmile vojáci odešli, ale Esi věděla, že brzy povolí. Tansi ráda poslouchala vlastní hlas. Přitáhla si Esi na klín, začala si hrát s jejími vlasy a tahala za pramínky spleené prachem, tak křehké, že by se daly ulomit a každý z nich by praskl jako větvička.

„Znáš příběh o látce *kente*?“ zeptala se Tansi. Esi ho už slyšela nesčetněkrát, z toho dvakrát od samotné Tansi, ale zavrtěla hlavou. Otázka, jestli posluchač příběh zná, byla součástí příběhu jako takového.

Tansi se dala do vyprávění. „Dva ašantští muži se jednoho dne vypravili do lesa. Byli to povoláním tkalci a vydali se na lov. Když došli do lesa a chtěli posbírat svoje pasti, narazili na zlomyslného pavouka Anansiho. Tkal přenádhernou síť. Dívali se na ni, zkouma-
li ji, a zakrátko si uvědomili, že pavoučí síť je jedinečná a krásná

a pavoučí technika bezchybná. Vrátili se domů a rozhodli se začít tkát látky tak, jako Anansi tká svou síť. A z toho se zrodila látka *kente*.“

„Moc pěkně vyprávíš,“ pochválila ji Esi. Tansi se zasmála a vetřela si kašičku, kterou vyrobila, do kolen a loktů, aby si zhojila rozpraskanou kůži. Poslední příběh, který Tansi vyprávěla, pojednával o tom, jak ji zajali Severané, sebrali ji z manželské postele, zatímco její muž bojoval v kmenové válce. Společně s ní zajali i pár jiných dívek, ty ale nepřežily.

Afua do rána zemřela. Kůži měla fialovomodrou a Esi poznala, že zadržovala dech, dokud si ji Nyame nevzal k sobě. Za tohle je všechny potrestají. Vojáci přišli, ačkoli Esi už nedokázala rozeznat, v kterou denní dobu. V hliněných zdech kobky všechny hodiny splývaly. Sluneční světlo tam nepronikalo. Tma znamenala den, noc i všechno mezi tím. Někdy bylo v ženské kobce uloženo tolik těl, že si všechny musely lehnout na břicho, aby se ty nové mohly položit na ně.

Tohle byl jeden z takových dnů. Esi jeden voják skopl na zem a přišlápl jí krk, takže nemohla otočit hlavu a dýchat něco jiného než prach a odpady na zemi. Přiváděli nové ženy a některé z nich kvílely tak zběsile, že je vojáci ztloukli do bezvědomí. Pak je položili na ty předchozí, jejich těla se změnila v mrtvou váhu. Až se ty ztlučené proberou, už plakat nebudou. Esi ucítila, jak se žena ležící na ní pomohla. Moč jim stekla mezi nohy oběma.

Esi se naučila dělit čas na Před Pevností a Ted'. Před Pevností byla dcerou Velkého muže a jeho třetí manželky Maame. Ted' byla prach. Před Pevností byla nejhezčí dívka z vesnice. Ted' byla vzduch.

Esi se narodila v malé vesničce v srdci Ašantska. Velký muž tehdy uspořádal venku na návsi slavnost, která trvala čtyři týdny. Porazili pět koz a vařili je, dokud jejich tuhá kůže nezměkla. Proslýchalo se, že Maame po celou slavnost ani na okamžik nepřestala plakat a chválit Nyameho a taky malou Esi ani na okamžik neodložila. „Nikdy nevíte, co by se mohlo stát,“ opakovala pořád.

Tehdy byl Velký muž ještě známý pouze jako Kwame Asare. Esin otec nebyl náčelníkem, ale těšil se stejně úctě, protože to byl nejlepší válečník, jaký se v národě Ašantů kdy zrodil, a v pětadvaceti letech

už měl pět manželek a deset dětí. Všichni ve vesnici věděli, že jeho semeno je silné. Jeho synové, ještě batolata a malé děti, už teď dobře zápasili a jeho dcery byly krasavice.

Esi vyrostla v blaženosti. Vesničané jí přezdívali zralé mango, protože byla tak akorát k nakousnutí, ne úplně zkažená rozmazlováním, pořád sladká. Rodiče jí nic neodepřeli. Její otec, ten mocný válečník, ji dokonce v noci, když nemohla spát, nosíval po vsi. Esi se pevně držela špičky jeho prstu, který jí připadal tlustý jako větev, když se batolila kolem chýší, z nichž sestávala každá usedlost. Vesnice byla malá, ale pomalu rostla. V prvních letech takových procházek trvalo jen dvacet minut, než dorazili na okraj lesa, který je odděloval od zbytku Ašantska, ale během pěti let byl ten les zatlačován stále dál, až cesta zabrala skoro hodinu. Esi strašně ráda chodila s otcem k lesu. Uchváceně poslouchala, když jí vyprávěl, jak je ten les hustý, tak hustý, že slouží jako štít a jejich nepřátelé jím nemohou proniknout. Povádal jí, že on a ostatní bojovníci znají les lépe než čáry na vlastní dlani. A to bylo dobře. Protože když člověk sleduje čáry na své dlani, nedovede ho to nikam, zatímco lesem mohli válečníci dojít k jiným vesnicím a dobýt je, aby vzrostla jejich síla.

„Až budeš velká, Esi, naučíš se šplhat po stromech jen za pomoci rukou,“ řekl jí jednoho dne, když se vraceli zpátky.

Esi vzhlédla. Připadalo jí, že se špičky těch stromů dotýkají nebe, a nechápala, proč jsou listy zelené, a ne modré.

Když jí bylo sedm let, zvítězil její otec v bitvě, která mu vynesla přízvisko Velký muž. Proslýchalo se, že do vsi jen kousek na sever od té jejich se vrátili bojovníci se spoustou zlata a žen. Dokonce vyrabovali britské skladiště a získali střelný prach a muškety. Náčelník Nnuro, který řídil Esinu vesnici, svolal všechny bojeschopné muže k poradě.

„Už jste to slyšeli?“ zeptal se jich a oni mručeli, bušili holemi do tvrdé země a křičeli. „Ty svině ze Severní vesnice si vykračují jako králové. Všude kolem budou Ašanti říkat, že Severani ukradli Britům zbraně. Že Severani jsou nejmocnější válečníci na celém Zlatém pobřeží.“ Muži dupali a třásli hlavami. „Tohle dopustíme?“ zeptal se náčelník.

„Ne!“ volali.

Kwaku Agyei, nejrozumnější z nich, je utiřil a řekl: „Jen nás chvíli poslouchajte! Můžeme jít bojovat se Severany, jenže čím? Nemáme zbraně ani prach. A co tím získáme? Hodně lidí bude vychvalovat naše nepřátele na Severu, ale copak nebudou stejně vychvalovat i nás? Celá desetiletí jsme ta nejsilnější vesnice. Nikomu se nepodařilo prorazit lesem a vyzvat nás.“

„Takže chceš, abychom počkali, až se severanský had doplazí na naše pole a unese naše ženy?“ zeptal se Esin otec. Ti dva stáli každý na opačné straně místnosti a ostatní muži mezi nimi otáčeli hlavy hned sem, hned tam, aby viděli, co zvítězí: moudrost, nebo síla.

„Já jenom říkám, abychom to neuspěchali. Jinak se může projevit naše slabost.“

„Ale kdo je slabý?“ opáčil Esin otec. Ukázal na Nanu Addaeho, pak na Koju Nyarka, pak na Kwabenu Gyimaha. „Kdo z nás je slabý? Ty? Nebo snad ty?“

Muži jeden po druhém vrtěli hlavami a zakrátko se jim celá těla roztrásla ve válečném pokřiku, který se rozlehl celou vesnicí. Donesl se i do usedlosti, kde Esi pomáhala matce smažit plantény; pustila dva plátky planténů tak rychle, že kapky oleje vystříkly matce na nohu.

„Aíííééé!“ zaúpěla matka, setřela olej rukama a pofoukala si spáleninu. „Holka hloupá! Kdy se naučíš zacházet s ohněm opatrně?“ Esi tohle nebo něco podobného slyšela od matky už mnohokrát. Maame se ohně děsila. „Na oheň si dávej pozor. Nauč se, kdy ho použít a kdy radši zůstat v chladu,“ opakovala často.

„Byla to nehoda,“ odsekla Esi. Zatoužila jít ven, aby zaslechla víc z válečnickova projevu. Matka natáhla ruku a zakroutila jí uchem.

„Jak to se mnou mluvíš?“ zasyčela. „Mysli, než něco uděláš. Mysli, než otevřeš pusu.“

Esi se matce omluvila a Maame, která se na ni nikdy nedokázala zlobit déle než pár vteřin, ji políbila na temeno, zatímco křik mužů zněl stále hlasitěji.

Všichni ve vesnici ten příběh znali. Esi otce nutila, aby jí ho celý měsíc vyprávěl večer co večer před spaním. Lehávala s hlavou v jeho klíně a poslouchala, jak se za válečného pokřiku muži vykradli směrem k severanské vesnici. Jejich plán byl chatrný: obsadit ves a ukrást všechno, co bylo ukradeno. Esin otec jí vyprávěl,

jak vedl skupinu bojovníků lesem, dokud nenarazili na kroužek mužů hlídajících nově získané zboží. Otec a jeho válečníci se ukryli mezi stromy. Jejich nohy se pohybovaly lehce jako listy, které se snášejí na lesní půdu. Když se střetli s obránci severanské vesnice, bojovali udatně, ale marně. Esin otec byl spolu s mnoha ostatními zajat a zavřeli je do chýší sloužících jako zajatecký tábor.

Kwaku Agyei s hrstkou následovníků měli však dost předvídavosti, aby počkali v lese i poté, co se dychtiví bojovníci vrhli do útoku. Našli zbraně, které Severané ukrývali, rychle a tiše je nabili a pak se přesunuli k místu, kde věznili jejich spolubojovníky. Ačkoli jich byla jen hrstka, zastrašili Severany historkami o tom, že v lese číhá ještě mnoho dalších. Kwaku Agyei řekl, že jestli se vrátí s prázdnou, budou probíhat nové útoky, noc co noc až do konce času. „Jestli nepřijde Západ, přijdou běloši,“ varoval je a v mezírce mezi jeho předními zuby blýskala temnota.

Severané usoudili, že jim nezbývá než ustoupit. Propustili Esina otce i ostatní a ti odešli s pěti ukradenými puškami. Muži se vraceli domů mlčky a Esin otec tonul v rozpacích. Když došli na kraj vesnice, zastavil Kwakua Agyeiho, poklekl a sklonil před ním hlavu. „Omlouvám se, bratře. Už nikdy se nebudu hnát do boje ve chvíli, kdy je možné rozmýšlet.“

„Je třeba velkého muže, aby přiznal svoji pošetilost,“ pravil Kwaku Agyei a všichni pokračovali do vesnice, v čele s kajícím a nově pojmenovaným Velkým mužem.

A právě tento Velký muž se vrátil k Esi, ten, kterého znala, když dospívala. Byl rozumný a nebylo snadné ho rozhněvat, a přece to byl pořád nejsilnější a nejstatečnější bojovník ze všech. Než Esi oslavila dvanácté narozeniny, jejich malá vesnice pod vedením Velkého muže zvítězila ve více než pětapadesáti kmenových válkách. Kořist z nich mohli všichni obdivovat, když ji bojovníci přinášeli: zářivé zlato a barevné látky ve velkých žlutohnědých pytlích, zajatce v železných klecích.

Ti zajatci fascinovali Esi nejvíc, protože po návratu z výpravy je pokaždé vystavili všem na odiv na vesnické návsi. Každý mohl projít kolem a prohlédnout si je, povětšinou mladé mužné bojovníky, ačkoli někdy i ženy s dětmi. Některé z vězňů si vesničané brali za

otroky, sluhy a služky, kuchaře a uklízeče, ale zakrátko by jich bylo příliš mnoho a bylo třeba se nějak vypořádat s přebytkem.

„Mami, co se stane se všemi těmi zajatci, když odsud odejdou?“ zeptala se Esi jednou odpoledne Maame, když procházely po návsi a na provaze za sebou táhly kozu, z níž se měla stát jejich večeře.

„To je záležitost chlapců, Esi. Ty o tomhle nepotřebuješ přemýšlet,“ odvětila matka a uhnula pohledem.

Co Esi pamatovala, a možná ještě předtím, si Maame odmítala vybírat vlastní sluhy ze zajatců, kteří každý měsíc procházeli vesnicí, ale jelikož jich teď bylo tolik, Velký muž začal naléhat.

„Služka by ti mohla pomoci s vařením,“ říkal.

„S tím mi pomáhá Esi.“

„Jenže Esi je moje dcera, ne nějaká obyčejná holčina, která poslouchá příkazy.“

Esi se usmála. Milovala svou matku, ale věděla, jaké Maame potkalo štěstí, že získala takového manžela, jako byl Velký muž, ačkoli neměla žádnou rodinu, žádný opravdový původ. Velký muž Maame nějak zachránil, ačkoli Esi netušila, před jakým neštěstím. Věděla jenom, že její matka by pro otce udělala téměř cokoli.

„Tak dobrá,“ ustoupila. „S Esi si zítra nějaké děvče vybereme.“

A tak si vybraly dívku a rozhodly se říkat jí Abronoma, Holubička. Dívka měla tu nejtmavší kůži, jakou Esi kdy u někoho viděla. Oči držela pořád sklopené, a ačkoli twijsky uměla dobře, málokdy promluvila. Nevěděla, kolik je jí let, ale Esi hádala, že nebude o moc starší než ona sama. Zpočátku byla Abronoma v domácnosti hotové neštěstí. Rozlévala olej; nezametala pod předměty; neuměla vyprávit dětem hezké příběhy.

„Není k ničemu,“ oznámila Maame Velkému muži. „Budeme ji muset vrátit.“

Všichni byli tehdy venku a hráli se v teplém poledním slunci. Velký muž zaklonil hlavu a vyrazil ze sebe smích, který rachotil jako hromobití v období dešťů. „Vrátit ji kam? *Ado*, je jenom jeden způsob, jak vycvičit otroka.“ Obrátil se k Esi, která se právě pokoušela vylézt na palmu tak, jak na ni vídala šplhat jiné děti, ale měla moc krátké ruce, aby dokázala kmen obejmout. „Esi, přines mi rákosku.“

Zmíněná rákoska byla zhotovená ze dvou rákosů svázaných dohromady. Byla starší než Esin dědeček z otcovy strany, předávala

se z generace na generaci. Velký muž s ní Esi nikdy neuhodil, ale občas vídala, jak dává výprask svým synům. Slyšela, jak rákoska hvízdá, když se odráží od kůže. Esi zamířila do usedlosti, ale Maame ji zarazila.

„Ne!“ řekla.

Velký muž zvedl ruku, obrátil se k ženě a v očích mu blýsklo hněvem, jako když studená voda dopadne do rozpáleného kotlíku a ven se vyvalí pára. „Ne?“

Maame se zajíkla. „Já-já jenom myslím, že bych to měla udělat sama.“

Velký muž svěsil ruku. Chvilí se na ni pozorně díval a Esi se snažila rozluštit pohled, který si vyměnili. „Budiž,“ řekl Velký muž. „Ale zítra ji přivedu sem. Bude nosit vodu odsud ze dvora k tamtomu stromu, a jestli vylije třeba jen kapičku, tak se o to postarám já. Rozumělas?“

Maame přikývla a Velký muž zavrtěl hlavou. Každému, kdo byl ochotný ho poslouchat, věčně vykládal, že svou třetí ženu rozmazlil, okouzlený její krásnou tváří a dojatý jejíma smutnými očima.

Maame s Esi odešly do své chýše a našly tam Abronomu schoulenou na bambusové pryčně, kde opravdu vypadala jako malý ptáček. Maame ji vzbudila a donutila ji, aby se před ně postavila. Pak vytáhla rákosku, kterou jí dal Velký muž, rákosku, kterou nikdy nepoužívala. Se slzami v očích se podívala na Esi. „Prosím, nech nás tu.“

Esi odešla a dlouhé minuty potom slyšela svist rákosky a melodii dvou rozdílných výkřiků.

Nazítří Velký muž svolal všechny ze své usedlosti, aby se šli podívat, jestli Abronoma dokáže na hlavě odnést vědro vody ze dvora ke stromu, a nevylít ani kapku. Esi s celou rodinou – se čtyřmi nevlastními matkami a devíti polovičními sourozenci – se rozmístili po rozlehlém dvoře a čekali, až dívka nabere vodu z potoka do velkého černého vědra. Tam ji Velký muž přinutil, aby se před ně všechny postavila a uklonila se, než se vydá ke stromu. Půjde vedle ní, aby měl jistotu, že nenastane žádná mýlka.

Esi viděla, jak se Holubička třese, když si zvedala vědro na hlavu. Maame si tiskla Esi k hrudi a usmála se na služebnou, zatímco se jim ukláněla, ale ta se na ni podívala vydešeně a pak se její výraz

naprosto vyprázdnil. Když si postavila vědro na hlavu, rodina začala povykovat.

„To nedokáže!“ prohlásila Amma, první manželka Velkého muže.

„Jen se koukejte, vylije to všechno a přitom se sama utopí,“ řekl Kojo, nejstarší syn.

Holubička udělala první krok a Esi vypustila zadržovaný dech. Sama nikdy nedokázala unést na hlavě víc než jediné dřevěné prkno, ale viděla, jak matka takhle nese dokonale kulatý kokosový ořech, a ten se ani nepohnul, pevný jako druhá hlava. „Kde ses to naučila?“ zeptala se jí tehdy Esi a matka jí odpověděla: „Když musíš, naučíš se všechno. Naučila by ses i lítat, kdyby to znamenalo, že přežiješ další den.“

Abronoma se rozkročila pevněji a šla dál, s pohledem upřeným přímo před sebe. Velký muž kráčel vedle ní a šeptal jí do ucha urážky. Došla ke stromu na kraji lesa, otočila se a zamířila zpátky k obecnstvu, které ji očekávalo. Když se dostala dost blízko na to, aby Esi zase viděla její rysy, po nose se jí řinul pot a v očích se jí leskly slzy. I vědro na její hlavě jako by plakalo, po jeho vnější straně stékala sražená vlhkost. Když si je sundala z hlavy, na rtech se jí objevil náznak vítězoslavného úsměvu. Možná to bylo nepatrným závanem větru, možná si nějaký hmyz chtěl dopřát koupel, nebo se možná Holubička smekla rukou, ale než se vědro dotklo země, vyšpláchly z něj dvě kapky.

Esi se podívala na Maame a ta obrátila smutný, prosebný pohled k Velkému muži, jenže tou dobou se už zbytek rodiny dožadoval potrestání.

Kojo se dal do zpěvu a strhl k němu i ostatní:

Holubička selhala. Ach, co si počít? Ať si to odskáče, nebo se všechno zhorší!

Velký muž sáhl po rákosce a zakrátko dostala písnička doprovod, údery rákosu o kůži a jeho hvízdání ve vzduchu. Tentokrát Abro-noma nekřičela.

„Kdyby ji nepotrestal, všichni by ho měli za slabocha,“ řekla Esi. Po té události byla Maame k neutíšení a stěžovala si dceři, že Velký muž neměl Holubičku zbít za tak nepatrnou chybu. Esi si olizovala polévku z prstů, které se jí zbarvily dooranžova. Matka odvedla

Abronomu do jejich chýše a udělala jí na rány chladivý náčinek, a dívka teď na pryčně spala.

„Tak za slabocha?“ odsekla Maame. Zadívala se na dceru tak hněvivě jako ještě nikdy v životě.

„Ano,“ špitla Esi.

„Že jsem se dožila toho, aby moje dcera takhle mluvila! Ej bó! Chceš vědět, co je slabost? Slabost je zacházet s někým, jako by ti patřil. Silný je ten, kdo ví, že každý patří jenom sám sobě.“

Esi to raniło. Přece řekla jenom to, co by řekl kdokoli jiný z vesnice, a Maame na ni kvůli tomu křičela. Esi se chtělo plakat, obejmout matku, něco udělat, jenže Maame v tu chvíli odešla z místnosti, aby dokončila práce, které Abronoma ten večer udělat nemohla.

Právě když odešla, Holubička se zavrtěla. Esi jí donesla vodu a přidržela jí hlavu, aby se mohla napít. Rány na zádech měla stále čerstvé a mazání, které Maame vyrobila, páchlo lesem. Esi otřela Abronomě koutky úst prsty, ale dívka ji odstrčila.

„Nech mě,“ zamumlala.

„Já... mrzí mě, co se stalo. Je to dobrý člověk.“

Abronoma si odplivla na zem z udusané hlíny před sebou. „Tvůj otec je Velký muž, co?“ zeptala se a Esi přikývla, hrdá navzdory tomu, co otec právě udělal. Holubička se nevesele zasmála. „Můj otec je taky Velký muž a podívej se, co jsem já. Podívej se, co byla tvoje matka.“

„Co byla moje matka?“

Holubička se na Esi ostře podívala. „Ty to nevíš?“

Esi, která za celý svůj život nestrávila mimo matčin dohled déle než hodinu, si nedokázala představit žádná tajemství. Věděla, jaká je matka na dotek a jak voní. Věděla, kolik barev je v jejích duhovkách, a znala každý její křivý zoubek. Podívala se na Abronomu, ale ta zavrtěla hlavou a jenom se znovu zasmála.

„Tvoje matka byla kdysi otrokyně u jedné fantské rodiny. Její pán ji znásilnil, protože to byl taky Velký muž a ti si můžou dělat, co se jim zlíbí, aby nevypadali jako slaboši, co?“ Esi se odvrátila a Abronoma šeptem pokračovala: „Nejsi první dcera své matky. Měla jednu už před tebou. A v naší vesnici máme takové úsloví o sestrách, které jsou každá jinde. Jsou jako žena a její odraz, odsouzené k tomu, aby věčně zůstaly na opačných stranách jezírka.“